

Tożsamość „polskiego Londynu”

Londyn stanowił dla polskich uchodźców wojennych, a potem emigrantów, centrum polityczne, społeczne i kulturalne o dużej sile oddziaływania, uznawane za nieformalną stolicę polskiego wychodźstwa. Wprawdzie środowisko emigracji wojennej w „polskim Londynie” bywało już przedmiotem opracowań naukowych, jednak daleko jeszcze do jego pełnego interdyscyplinarnego opisu.

Rozprawa Urszuli Lehr „*Ojczyzna przesiedlona*” jest etnologiczną analizą wbrew pozorom słabo rozpoznanego problemu identyfikacji kulturowej emigrantów. Warto zaznaczyć, że bohaterami omawianej książki są zarówno przedstawiciele emigracji wojennej, jak i ich dzieci oraz wnuki. Badaczka opisała przede wszystkim doznania jednostek tworzących emigracyjną wspólnotę, osobiste przeżycia i losy Polaków, zrekonstruowane na podstawie pogłębionych wywiadów i obserwacji oraz różnorodnej literatury.

Emigracja wojenna, nazywana też polityczną lub niepodległościową, miała szczególny charakter, wynikający z paradoksu, że tworzyli ją Polacy, którzy wprawdzie walczyli u boku zwycięskich aliantów, ale po zakończeniu wojny musieli stanąć przed dylematem powrotu, rozgrywającym się na płaszczyźnie politycznej, ideologicznej i egzystencjalnej.

Jednym z elementów autoidentyfikacji najstarszego pokolenia emigrantów jest bardzo silnie akcentowany fakt urodzenia się w Polsce, mimo że osoby te większość życia spędziły poza granicami kraju. Wielu emigrantów jednoznacznie wskazuje na swoją polską tożsamość, podkreślając zarazem niepewny status tułacza: „Ja nie należę tam, nie należę tutaj” (s. 48). Co istotne, taka postawa nie wyklucza jednak poczucia więzi z Wielką Brytanią – krajem, który umożliwił emigrantom start i karierę życiową. Jednak dla reprezentantów tzw. emigracji starej ojczyzną była/jest tylko Polska, dlatego wielu z nich nigdy nie zrzekło się polskiego obywatelstwa. Ponadto dzieci, które urodziły się na zesłaniu albo na emigracji, były przez nich wychowywane w mitologizacji ojczyzny: „Polska to była legenda, to była świętość, to było coś wspaniałego” (s. 53). Z kolei najmłodsze pokolenie emigrantów traktuje identyfikowanie się z polskością nierzadko jako swoisty obowiązek moralny wobec rodziców, którzy kontynuowali rodzime tradycje. Dla nich Polska to Polska mityczna, prywatna ojczyzna ich rodziców i dziadków, a nie współczesna Polska, dlatego nie odczuwają potrzeby zamieszkania nad Wisłą.

Innym ważkim zagadnieniem w pracy Urszuli Lehr jest problem tożsamości społecznej i tożsamości kulturowej, który wymownie sygnalizuje wypowiedź jednej z rozmówczyń badaczki: „Anglia jest krajem, w którym ja mieszkam, to nie jest moja ojczyzna, moja ojczyzna jest Polska” (s. 79). Nie dziwią zatem własne przestrzenie emigrantów – zarówno prywatne, jak i publiczne, np. szkoły, kluby, kościoły czy cmentarze oraz inne miejsca „stworzone” przez tzw. emigrację wojenną. Natomiast zaskoczeniem dla czytelnika mogą się okazać obecne w książce świadectwa kontynuowania przez młodsze pokolenia emigrantów polskich obrzędów i zwyczajów świątecznych (np. kolędowania z gwiazdą bożonarodzeniową, śmigusa-dyngusa) oraz tych związanych z cyklem życia (np. ślubnych).

Interesująco zostały przez badaczkę ukazane interakcje emigrantów z Anglikami, jak również próby adaptacji do nowego miejsca zamieszkania i trudności z tym związane, m.in. obniżenie statusu społecznego („tata z pana pułkownika zrobił się tapicerem”, s. 151).

Sądzę, że lektura „*Ojczyzny przesiedlonej*” pozwoli badaczom różnych dyscyplin lepiej zrozumieć zachowania emigrantów oraz ich piśmiennictwo, a szczególnie literaturę piękną.

Marcin Lutomiński

Urszula LEHR, „*Ojczyzna przesiedlona*”. *Identyfikacja kulturowa polskich emigrantów wojennych w Londynie w perspektywie pokoleniowej. Etnologiczne studium przypadku*. Towarzystwa Autorów i Wydawców Prac Naukowych UNIVERSITAS, Kraków 2015.

Duszyński:
Promocja doskonałości

Sawicki:
Podzwonne polskiej nauce

Brzeziński, Izdebski:
Nowa procedura habilitacji

FORUM AKADEMICKIE

1

Styczeń 2016
18,99 zł (VAT 5%)

REDAKCJA MIESIĘCZNIKA
„FORUM AKADEMICKIE”
POPULARYZATOR NAUKI

Laureat konkursu
Serwisu Nauki

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

FA Popularyzatorem
Nauki 2015!

Str. 4

Wyrozumski, Filip:
200 lat TNK

Karwowski:
Smaczna nauka

Szulc:
Pożytki z umiejętności czytania

